

ادراک و تجربه مادران دانش آموزان پایه ششم ابتدایی داوطلب شرکت در آزمون مدارس استعدادهای درخشان

یوسف ادیب^۱، اسکندر فتحی آذر^۲ و سعید قره‌آغاچی^{۳*}

۱. استاد گروه علوم تربیتی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

۲. استاد گروه علوم تربیتی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

۳. دکتری روان‌شناسی تربیتی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. (نویسنده مسئول)

چکیده

تقاضا برای ورود به مدارس استعدادهای درخشان، رقابت شدیدی را در بین دانش آموزان دبستانی و خانواده‌های آنان به وجود آورده است. سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان دو وظیفه‌ی عمده‌ی شناسایی و آموزش دانش آموزان تیزهوش در کشور را به عهده دارد. آزمون ورودی مدارس تیزهوشان، آزمون پیشرفت تحصیلی یک مرحله‌ای است که هر ساله به صورت کشوری و برای ورود به مدارس دوره اول و دوم متوسطه اجرامی شود. هدف انجام پژوهش کیفی حاضر، توصیف و درک بهتر تجارب مادران دانش آموزان پایه ششم داوطلب شرکت در آزمون استعدادهای درخشان بوده است. در این پژوهش از روش کیفی پدیدارشناسی استفاده شده است. روش جمع‌آوری داده در مطالعه حاضر، مصاحبه‌های نیم‌سازمان‌یافته با ۱۸ نفر از مادران دانش آموزان پایه ششم بود که از طریق روش نمونه‌گیری هدفمند، انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل یافته‌ها با روش کلایزی انجام شد. در این پژوهش، ۳ درون‌مایه‌ی اصلی و ۱۱ درون‌مایه‌ی فرعی استخراج شد. درون‌مایه‌ی اصلی دغدغه انتخاب مدرسه شامل درون‌مایه‌های فرعی؛ سردرگمی، شرایط نامطلوب مدارس دولتی و هزینه‌ی بالای مدارس غیردولتی، درون‌مایه‌ی کیفیت بالای آموزش دربرگیرنده‌ی؛ رقابت بین دانش آموزان، تدریس معلمان خوب، قبولی در کنکور و درون‌مایه‌ی اصلی آمادگی برای آزمون حاوی درون‌مایه‌های فرعی؛ اضطراب، وجود جو رقابتی، تحت‌الشعاع قرار گرفتن اهداف مدرسه، صرف وقت و هزینه و تأثیر بر فعالیت‌های خانواده بوده‌اند. درون‌مایه‌ی محوری استخراج شده در این پژوهش، آینده و پیشرفت تحصیلی دانش آموز است که همه‌ی مضامین دیگر را تحت پوشش قرار می‌دهد. والدین و به‌طور اخص مادران، از همان سال‌های کودکی، نگران آینده‌ی تحصیلی - شغلی فرزند خود هستند و می‌خواهند برای موفقیت وی سرمایه‌گذاری کنند. آزمون ورودی استعدادهای درخشان تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر خانواده‌های درگیر در این موضوع و برنامه‌های آموزشی مدارس ابتدایی دارد. رقابت شدید برای قبول شدن در این آزمون حاکی از علاقه‌مندی خانواده‌ها برای برخورداری از آموزش با کیفیت بالا تر و هزینه‌ی مناسب‌تر است.

نشریه علمی

پژوهش‌های آموزش و یادگیری

دوره ۱۴، شماره ۱، پیاپی ۲۵
بهار و تابستان ۱۳۹۶
صص: ۵۱-۶۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۰/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۴/۱۲

مقاله پژوهشی

Journal of

Training & Learning Researches

Vol. 14, No. 1, Serial 25

Spring & Summer
2017

pp.: 51-61

کلیدواژه‌ها: آزمون‌های ورودی، دانش آموزان تیزهوش، مادران.

*Email: saeedaghaji@gmail.com

مقدمه

مدرسه مهم‌ترین نهاد آموزشی است که مهم‌ترین هدف آن تربیت نسل آینده‌ی جامعه است. مدرسه در توسعه و حفظ و حراست از تمدن گذشتگان و انتقال آن به نسل آینده، سهم قابل توجهی دارد. در نظام تعلیم و تربیت، دوره‌ی ابتدایی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این دوره‌ی حساس رشد، علاوه بر کسب مهارت‌های اساسی، توجه به ابعاد مختلف رشد جسمانی، تکامل و تکوین شخصیت کودک ضرورت دارد. در ایفای این نقش و مسئولیت دو نهاد مدرسه و خانواده دخیل هستند. از نظر اکثر والدین، آینده‌ی فرزندان در گرو درس خواندن است و کودکان از این طریق می‌توانند به سعادت و خوشبختی دست یابند [۱]. والدین برای تأمین شرایط لازم برای تحصیل فرزندان خود، حاضرند امکانات و شرایطی را تدارک ببینند. یکی از مهم‌ترین تدابیر برای تحصیل موفق فرزندان، انتخاب مدرسه مناسب برای آن‌ها است. این موضوع در تمام مقاطع تحصیلی، یکی از دغدغه‌های اصلی والدین است.

در بین دوره‌های تحصیلی، مدارس ابتدایی از تنوع کم‌تری برخوردارند. در دوره متوسطه اول و دوم، علاوه بر مدارس دولتی و غیردولتی، مدارس خاص دیگر از جمله استعدادهای درخشان و نمونه دولتی وجود دارند که دانش‌آموزان خود را از طریق آزمون ورودی برمی‌گزینند. تمایل برای قبولی در آزمون‌های ورودی مدارس خاص که متقاضی قابل توجهی برای ثبت‌نام در آن‌ها وجود دارد، دانش‌آموزان ابتدایی و خانواده‌های آنان را به تلاش و تکاپو وامی‌دارد. یکی از گزینه‌های اصلی اکثر خانواده‌ها برای ثبت‌نام فرزندان، مدارس استعدادهای درخشان یا تیزهوشان است.

آموزش نخبگان به لحاظ تاریخی به اندیشه‌های افلاطون و حکمای یونان باستان بازمی‌گردد. در آن زمان موضوع آموزش نخبگان و اداره‌ی جامعه توسط آنان پیوندی ناگسستنی با یکدیگر داشتند [۲]؛ با این حال مبانی آموزش تیزهوشان به‌عنوان شیوه‌ای از آموزش رسمی در تعلیم و تربیت جدید، حدود دو قرن قدمت دارد [۳].

بر اساس تعاریف امروزی مبتنی بر روان‌سنجی، فردی که هوشبهر وی دو انحراف معیار بالاتر از میانگین یعنی بالاتر از ۱۳۰ باشد، تیزهوش تلقی می‌شود [۴]. در حال حاضر نیز با وجود تعاریف و ابداع شاخص‌های متعدد برای ارزیابی و تشخیص دانش‌آموزان تیزهوش، حوزه‌ی شناسایی و تشخیص در آموزش و پرورش استعدادهای درخشان تا حد زیادی متکی بر آزمون‌های هوش و پیشرفت تحصیلی است [۵]. مروری اجمالی بر روش‌های تشخیص و پذیرش دانش‌آموزان

تیزهوش در کشورهای اروپایی و ایالات متحده [۶]، [۷]، [۸]، [۹]، [۱۰]، حاکی از آن است که در بعضی از کشورهای اروپایی همچون بلژیک، دانمارک، اسپانیا، فنلاند، یونان، ایتالیا، لتونی و هلند هیچ روش مشخصی برای شناسایی دانش‌آموزان تیزهوش وجود ندارد [۱۱]. در بعضی کشورها مانند یونان و ایتالیا وجود نداشتن ملاک گزینش دانش‌آموزان تیزهوش، به دلیل نبود قوانین در این زمینه است [۱۲]. در بسیاری از کشورها مانند اتریش، سوئیس، آلمان، مجارستان، ایرلند، لوگزامبورگ، لهستان، پرتغال، اسلوانی، انگلستان و ایالات متحده که قوانینی برای پذیرش دانش‌آموزان تیزهوش وجود دارد، شاخص‌های متعددی مدنظر قرار می‌گیرند که از جمله موارد مهم، نظر والدین، معلم، خود دانش‌آموز، گزارش ارزیابی‌های متخصصان و نتایج آزمون‌های روان‌شناختی می‌باشند [۱۳]، [۱۴]، [۱۵]، [۱۶].

در چین، ملاک و روش استاندارد شده‌ای برای گزینش یا تشخیص کودکان تیزهوش در سطح ملی وجود ندارد. تشخیص رسمی دانش‌آموزان تیزهوش به‌وسیله‌ی روان‌شناسان و پژوهشگران با استفاده از روش‌های رایج نظیر مصاحبه‌ها، آزمون‌های استاندارد شده، سنجش نیمرخ‌های عملی کودکان و فهرست‌های شخصیت تکمیلی به‌وسیله‌ی معلمان و والدین انجام می‌یابد [۱۷].

تاریخچه آموزش و پرورش تیزهوشان در ایران به سال تحصیلی ۴۷-۱۳۴۶ بازمی‌گردد. در این سال، دبستان «هشدار» تهران برای اولین بار اقدام به پذیرش ۲۰ دانش‌آموز در چهار پایه تحصیلی نمود [۱۸]. «سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان» در سال ۱۳۵۵ بر اساس اهداف تعیین شده، جدا از نظام آموزش عمومی کشور شکل گرفت. بعد از انقلاب و در سال ۱۳۶۷، تدوین اساسنامه‌ی سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان، به فعالیت‌های پراکنده در زمینه آموزش تیزهوشان انسجام بخشید. سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان که به اختصار سمپاد نامیده می‌شود، سازمانی است وابسته به وزارت آموزش و پرورش که با هدف شناسایی و پرورش استعدادهای درخشان کشور در سطوح مختلف تحصیلی فعالیت دارد. از جمله وظایف این سازمان، فراهم نمودن و گسترش امکانات لازم برای شناخت و پرورش این استعدادها در سطوح مختلف تحصیلی و در سطح کشور، پژوهش و تحقیق علمی در زمینه‌های مربوط به دانش‌آموزان سرآمد و فراهم ساختن امکانات کمک آموزشی و مادی کافی برای دانش‌آموزان کم‌بضاعت است [۱۹].

آموزش و پرورش تیزهوشان شامل دو مؤلفه‌ی اساسی است: شناسایی و تشخیص کودکان تیزهوش و آموزش آن‌ها. چگونگی شناسایی دانش‌آموزان تیزهوش در مصوبه

می‌شود [۲۷].

از آن‌جا که آزمون ورودی استعداد‌های درخشان ماهیت پیشرفت تحصیلی دارد، والدین تلاش می‌کنند تا از طریق آماده‌سازی فرزندشان، احتمال موفقیت در این آزمون افزایش دهند. آماده‌سازی دانش‌آموزان برای آزمون تیزهوشان معمولاً از پایه‌ی پنجم ابتدایی و گاه زودتر آغاز می‌شود. عمده فعالیت‌های آماده‌سازی کودکان برای آزمون استعداد‌های درخشان مبتنی بر شرکت در کلاس‌های آمادگی، ثبت‌نام در آزمون‌های دوره‌ای و تهیه‌ی کتاب‌های کمک‌درسی و تست‌زنی است [۲۸]. در مدارس غیردولتی از آن‌جا که تعداد پذیرفته‌شدگان در آزمون استعداد‌های درخشان به‌عنوان شاخص کیفیت آموزشی آن‌ها تلقی می‌شود، این مدارس کلاس‌های آمادگی تیزهوشان را نیز به‌صورت فوق‌برنامه علاوه بر آموزش‌های رسمی خود برای دانش‌آموزان تدارک می‌بینند و هزینه‌ی آن‌را به‌طور جداگانه از والدین دریافت می‌کنند. والدین به‌ویژه مادران در فرایند آماده‌سازی کودک برای شرکت در آزمون تیزهوشان مشارکت دارند. این مشارکت شامل تبادل نظر با معلم کلاس، تهیه‌ی کتاب‌های کمک‌درسی، همراهی دانش‌آموز در ایاب و ذهاب به کلاس‌های خارج از مدرسه، فراهم ساختن محیط مناسب برای مطالعه در خانه و گاه اعمال محدودیت‌هایی برای کودک و خانواده می‌شود.

پژوهش‌های انجام یافته در خصوص میزان درگیر شدن والدین در فعالیت‌های تحصیلی دانش‌آموزان حاکی از آن است که موفقیت دانش‌آموزان در سطوح مختلف تحصیلی با میزان مشارکت والدین در فعالیت‌های یادگیری آنان ارتباط دارد [۲۹]. به‌علاوه مطالعات مختلف نشان می‌دهند مادران به‌مراتب بیش‌تر از پدران در ابعاد مختلف تحصیلی فرزندشان مشارکت دارند و این نقش، پیش‌بینی‌کننده‌ی مهمی برای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز محسوب می‌شود [۳۰، ۳۱]. لازم به ذکر است که ادراکات و تجربیات مادران در مورد آزمون استعداد‌های درخشان، متفاوت از تجربه دانش‌آموزان است و پژوهش فعلی به‌دنبال تجربیات مادران (و نه دانش‌آموزان) بوده است. انتخاب مادران به این دلیل بود که مادران در سنین ابتدایی بیش‌تر از سایر اعضای خانواده درگیر فعالیت‌های آموزشی فرزندشان می‌باشند [۳۲].

کشف و شناسایی ادراکات مادران از فرایند آمادگی و شرکت فرزندشان در آزمون استعداد‌های درخشان، به فهم پدیده‌ی گزینش دانش‌آموزان برای تحصیل در مدارس استعداد‌های درخشان کمک می‌کند. استخراج درون‌مایه‌های مرتبط با تجارب و انتظارات مادران می‌تواند به مسئولان و برنامه‌ریزان آموزشی کشور نشان دهد که خانواده‌ها و به‌ویژه

چهارصدونوزدهمین جلسه‌ی شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ ۱۳۷۷/۲/۲ در دو بند مشخص شده است: الف) تدوین شاخص‌های هوشی، رفتاری، آموزشی و تربیتی هر دوره؛ ب) اصلاح روش‌های شناسایی موجود و تعمیم آن به سطح روستاها و مراکز دورافتاده [۲۰].

نظر به استقبال خانواده‌ها از مدارس با کیفیت بالای آموزشی، هم‌اکنون علاوه بر مدارس استعداد‌های درخشان که دانش‌آموزان خود را از طریق آزمون ورودی برمی‌گزینند، مدارس غیردولتی، هئیت امنایی، شاهد و ایشارگران، وابسته به حوزه و سازمان تبلیغات، نمونه دولتی، وابسته به دانشگاه‌ها همچون سما و ماندگار نیز از جمله مدارس هستند که به‌طور رسمی در عرصه تعلیم و تربیت حضور دارند. بدین ترتیب والدین دانش‌آموزانی که برای قبولی در آزمون‌های تیزهوشان سرمایه‌گذاری کرده‌اند، در صورت عدم قبولی فرزندشان، باید از بین مدارس مختلف، یکی را انتخاب کنند. این مدارس از نظر کیفیت آموزش متفاوت هستند [۲۱، ۲۲].

در خصوص کیفیت آموزشی در مدارس تحقیقات متعددی انجام شده است. نتیجه یکی از مطالعات در مورد کیفیت آموزشی مدرسه به‌ویژه جو یادگیری محور نشان می‌دهد پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تحت‌تأثیر ساختار اجتماعی- فرهنگی مدرسه است. بدین معنی که جو یادگیری محور باعث فراهم آوردن محیطی مناسب برای یادگیری می‌شود و در نتیجه اثربخشی مدرسه افزایش می‌یابد [۲۳].

نتایج پژوهش‌هایی که مدارس دولتی و غیردولتی را با هم مقایسه نموده‌اند، حاکی از کیفیت بالاتر مدارس غیردولتی نسبت به مدارس دولتی عادی است [۲۴، ۲۵]. پژوهش نظری، وزیری و عدلی [۲۶] نشان می‌دهد که مدارس غیردولتی، مشتری-محورتر از مدارس دولتی هستند. مشتری-محور بودن مدارس غیردولتی این‌گونه تبیین شده است که مدارس غیردولتی در حین ارائه‌ی خدمات نگران هستند که مبادا با ارباب رجوع به توافق نرسند یا ارباب رجوع بار دیگر به‌علت نارضایتی برای دریافت خدمات مراجعه نکند؛ درحالی‌که در مدارس دولتی، ارائه‌کننده‌ی خدمات، ارباب رجوع (مشتری بیرونی) را مجبور می‌دانند؛ لذا نسبت به نوع و کیفیت خدمات حساسیت خاصی ندارند و خود را در قبال آن مسئول نمی‌دانند.

در حال حاضر سازمان ملی پرورش استعداد‌های درخشان برای پذیرش دانش‌آموز برای مدارس متوسطه دوره اول و متوسطه دوره دوم، اقدام به برگزاری یک آزمون سراسری کشوری می‌کند. محتوای این آزمون از نوع پیشرفت تحصیلی و پرسش‌های آن از محتوای کتب درسی دانش‌آموزان طرح

است به سوگیری منجر شود، تجارب افراد در یک بافت و زمینه‌ی واقعی مورد توجه قرار می‌گیرند [۳۵]. پدیدارشناسان به تجارب مشترک افراد از یک پدیده تمرکز می‌کنند. بنابراین می‌توان گفت منظور اصلی این روش کیفی، استخراج جوهره‌های کلی از تجارب مشارکت‌کنندگان در پژوهش است [۳۶]. برای حصول به این نتیجه، یک پدیده یا موضوعی که افراد آن را به‌طور مستقیم تجربه نموده‌اند یا در حال تجربه‌ی آن هستند (مانند حالات هیجانی نظیر خشم، سوگ یا قرار گرفتن در معرض یک رویداد فشارآور همچون عمل جراحی قلب) انتخاب می‌شود. سپس داده‌های مرتبط از مشارکت‌کنندگان جمع‌آوری می‌گردد. به‌هنگام تجزیه و تحلیل داده‌ها، جوهره‌ها یا مضامین مشترک در تجارب افراد توصیف می‌شوند. در این توصیف مشخص می‌شود که افراد «چه چیزی» را «چگونه» تجربه می‌کنند [۳۷]. انتخاب روش پدیدارشناسی در این پژوهش به‌منظور استخراج مضامین و مقوله‌های مشترکی بود که مادران دانش‌آموزان داوطلب شرکت در آزمون استعداد‌های درخشان، تجربه می‌نمودند.

در مطالعه‌ی حاضر از نمونه‌گیری مبتنی بر هدف استفاده شده و گردآوری اطلاعات از ۱۸ شرکت‌کننده در پژوهش تا رسیدن به اشباع داده‌ها ادامه یافت. معیار انتخاب شرکت‌کنندگان در پژوهش، مادران آن‌دسته از دانش‌آموزان پایه ششم بودند که اقداماتی از قبیل ثبت‌نام در کلاس‌های آمادگی برای آزمون تیزهوشان یا تهیه کتب تست‌زنی را برای فرزندشان انجام داده بودند. این معیار نشان می‌داد که شرکت در آزمون استعداد‌های درخشان نوعی دل‌مشغولی برای مادران مذکور است.

جهت جمع‌آوری اطلاعات، از مصاحبه‌های باز نیمه‌سازمان یافته استفاده گردید. این مصاحبه‌ها در مکانی آرام و با هماهنگی و تمایل شرکت‌کنندگان انجام شد. قبل از انجام مصاحبه از شرکت‌کنندگان جهت ضبط مصاحبه اجازه گرفته شد و نیز در خصوص محرمانه بودن اطلاعات شخصی به آنان اطمینان داده شد. به‌علاوه افراد می‌توانستند در صورت عدم تمایل، از ادامه مصاحبه کناره‌گیری کنند. مصاحبه با یک سؤال کلی «چه تجاربی از آمادگی فرزندتان برای آزمون تیزهوشان دارید؟» آغاز می‌شد و هر مصاحبه حدود ۳۰ تا ۴۰ دقیقه طول می‌کشید.

تجزیه و تحلیل اطلاعات به روش کلایزی^۳ صورت گرفت. در روش کلایزی فرایند تجزیه و تحلیل داده‌های پدیدارشناسی در طی هفت مرحله انجام می‌شود [۳۸]:

مادران که بیش‌ترین تعامل را با فرزندان دارند، آزمون ورودی و تحصیل در مدارس استعداد‌های درخشان را چگونه ادراک می‌کنند. با توجه به ظرفیت محدود این قبیل مدارس و ناکامی اکثر شرکت‌کنندگان در آزمون ورودی، شاید مسئولان ذیربط بتوانند تدابیری اتخاذ نمایند تا از طریقی دیگر برخی از این انتظارات را برآورده سازند.

پژوهش حاضر در صدد کشف ادراکات و تجربیات دست اول و بی‌واسطه‌ی مادران دانش‌آموزان داوطلب شرکت در آزمون استعداد‌های درخشان بود. تجربه‌ی مادران از آزمون مدارس استعداد‌های درخشان، یک فرایند ارتباطی و شخصی پیچیده است، کشف این پدیده مستلزم کاوش عمیق در تجربیات و نگرش افراد درگیر در پدیده می‌باشد. لذا رویکرد پدیدارشناسی در پاسخ به این سؤال انتخاب گردید که مادران دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی که داوطلب شرکت در آزمون استعداد‌های درخشان هستند، آمادگی فرزندشان برای شرکت در این آزمون را چگونه تجربه می‌کنند؟

سوال‌های پژوهش

- ۱- تجارب مادران دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی داوطلب شرکت در آزمون استعداد‌های درخشان، شامل کدام درون‌مایه‌های اصلی است؟
- ۲- هر یک از درون‌مایه‌های اصلی مربوط به تجارب مادران، حاوی کدام درون‌مایه‌های فرعی است؟
- ۳- با توجه به درون‌مایه‌های اصلی و فرعی استخراج شده و ارتباط بین آن‌ها، درون‌مایه محوری تجارب مادران چیست؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کیفی بوده و با رویکرد پدیدارشناسی^۱ انجام شده است. پدیدارشناسی هم یک رویکرد کیفی در تحقیق و هم یک رویکرد فلسفی در مواجهه با دنیای پیرامون ما است [۳۳]. یکی از موارد مناسب برای کاربرد روش پدیدارشناسی پاسخ مثبت به این سؤال است که آیا نیاز به روشن‌سازی بیش‌تر یک پدیده خاص وجود دارد؟ شواهد آن می‌تواند میزان کم تألیفات در مورد پدیده باشد و یا آن‌چه که به توصیف و توضیح عمیق‌تری نیازمند است [۳۴].

پدیدارشناسی به‌عنوان یک روش پژوهش کیفی به مطالعه‌ی رویدادهایی که افراد تجربه می‌کنند به‌عنوان تجارب بلافصل یا تجربه-زیسته^۲ می‌پردازد. در این روش به‌جای تکیه بر هر نوع مفهوم یا طبقه‌بندی پیش‌فرض که ممکن

¹ phenomenology

² lived experience

³ Colaizzi

درون‌مایه‌ها، پژوهشگر متن پیاده شده از فایل مصاحبه را با همکاران خود مرور نموده و نقطه‌نظرات دیگر را در استخراج درون‌مایه‌ها مدنظر قرار داد. همچنین در مواردی که مضامین مشخص نبود، متن پیاده شده از مصاحبه به مشارکت‌کننده برگردانده شد تا صحت برداشت‌های پژوهشگر را تأیید و موارد نیاز به اصلاح را مشخص سازد. به‌منظور تبیین، روشن‌سازی و طبقه‌بندی و رفع هرگونه عدم توافق و تناقضات موجود در تفاسیر، فرایند ارجاع مجدد به یادداشت‌های مصاحبه به‌طور مکرر ادامه می‌یافت. در هر مرحله و با پیشرفت کار با ادغام خلاصه‌های تفسیری، تحلیل ترکیبی و کلی‌تر شکل می‌گرفت تا مضامین و درون‌مایه‌ها به بهترین وجه با هم ارتباط یابند. در نهایت تجربه‌ی کلی یا مفهوم مورد نظر ارائه گردید. در پایان و برای اطمینان از اعتبار یافته‌ها، تفاسیر و مقوله‌های به‌دست آمده از مشارکت‌کنندگان با نظرات آنان تطبیق داده شد.

یافته‌ها

در این پژوهش، ۱۸ زن با دامنه‌ی سنی ۳۳ تا ۴۵ و میانگین ۳۷ سال مشارکت نمودند. میزان تحصیلات ۴ نفر کم‌تر از دیپلم، ۸ نفر دیپلم و ۶ نفر لیسانس بود. به لحاظ اشتغال، ۷ نفر از شرکت‌کنندگان، شاغل و ۱۱ نفر خانه‌دار بودند. فرزند ۱۰ نفر از شرکت‌کنندگان، پسر و فرزند ۸ نفر از مادران شرکت‌کننده در پژوهش، دختر بودند. در این پژوهش سه درون‌مایه‌ی اصلی (دغدغه‌های انتخاب مدرسه، کیفیت بالای آموزش و آمادگی برای آزمون) و یازده درون‌مایه‌ی فرعی استخراج گردید. در جدول ۱ درون‌مایه‌های اصلی و فرعی به همراه تعداد و درصد توافق مشارکت‌کنندگان به‌طور خلاصه نشان داده شده است.

۱) هریک از یادداشت‌های مربوط به جلسات مصاحبه به‌طور مکرر خوانده می‌شوند تا یک درک کلی از محتوای موضوع به‌دست آید.

۲) برای هر یادداشت، اظهارنظرهای مهمی که جنبه‌ای از پدیده‌ی مورد مطالعه را نشان می‌دهند، استخراج می‌شوند. این عبارات در یک برگ کاغذ دیگر با ذکر شماره‌ی مشارکت‌کننده در پژوهش، صفحه و سطر درج می‌گردند.

۳) معانی استخراج شده از عبارات مهم می‌بایست صورتبندی شوند و معانی اصلی آن‌ها تعیین گردد.

۴) معانی صورتبندی شده در طبقات و خوشه‌های مربوط به مقوله‌ها جای می‌گیرند.

۵) یافته‌های پژوهش به‌گونه‌ای در هم ادغام می‌شوند که یک توصیف جامع از پدیده‌ی مورد مطالعه را به‌دست دهند.

۶) ساختار اصلی پدیده‌ی مورد نظر شامل درون‌مایه‌ی محوری، درون‌مایه‌های اصلی و درون‌مایه‌های فرعی توصیف می‌شوند.

۷) در نهایت برای اعتباریابی داده‌های پژوهش، یافته‌های به‌دست آمده از مشارکت‌کنندگان پژوهش به آنان بازگردانده می‌شود تا توصیف پژوهشگر از نتایج، با تجارب مشارکت‌کنندگان مقایسه گردد.

در این پژوهش در مرحله‌ی اول، اظهارات ضبط شده‌ی شرکت‌کنندگان در پژوهش چندین بار گوش داده شد و بیانات آنان به‌طور دقیق به کاغذ منتقل گردید. در مرحله‌ی دوم، برای استخراج اطلاعات معنی‌دار، اظهارات مرتبط و مهم با روش خط کشیدن زیر آن‌ها مشخص شد. در گام سوم به‌منظور تبدیل اطلاعات خام به مضامین معنی‌دار، مطالب استخراج شده چندین بار مرور شد و سعی گردید میزان ارتباط مضامین با اظهارات اولیه‌ی شرکت‌کنندگان تعیین گردد. برای حصول اطمینان از صحت برداشت و استخراج

جدول ۱. درون‌مایه‌های اصلی و فرعی تجارب مشارکت‌کنندگان به‌همراه تعداد و درصد توافق آن‌ها

درون‌مایه فرعی						درون‌مایه اصلی					
تأثیر بر فعالیت‌های خانواده		صرف وقت و هزینه		تحت‌الشعاع قرار گرفتن اهداف مدرسه		وجود جو رقابتی		اضطراب		آمادگی برای آزمون	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۲	۶۷	۱۳	۷۲	۱۱	۶۱	۱۰	۵۵	۹	۵۰	۱۵	۸۳
رقابت بین دانش‌آموزان		تدریس معلمان خوب		قبولی در کنکور		شرایط نامطلوب مدارس دولتی		سردرگمی		دغدغه‌های انتخاب مدرسه	
۸	۴۴	۱۲	۶۷	۹	۵۰	۱۰	۵۵	۱۴	۷۸	۱۶	۸۹
تعداد		درصد		تعداد		درصد		تعداد		درصد	
۱۵	۸۳	۱۵	۸۳	۱۵	۸۳	۱۲	۶۷	۸	۴۴	۱۵	۸۳

است. عده‌ای عامل هزینه را دلیل عدم ثبت‌نام در مدرسه غیردولتی در صورت قبول نشدن از آزمون استعدادها درخشان عنوان می‌کردند؛ درحالی‌که برخی با وجود نارضایتی از هزینه‌ی بالای تحصیل در مدارس غیردولتی، آن‌ها را به مدارس دولتی ترجیح می‌دادند.

«نمی‌تونم دروغ بگویم ما بچه رو در مدرسه غیرانتفاعی ثبت‌نام نخواهیم کرد. برادرش را هم ثبت‌نام نکردیم. هزینه‌ی آن بالا است ... نمی‌رسیم ...»
شرکت‌کننده‌ی دیگر می‌گوید:

«اگر قبول نشه می‌برم در غیرانتفاعی ثبت‌نام می‌کنم. فقط هزینه‌اش بالا است به این دلیل آدم می‌خواد بچهاش در تیزهوشان درس بخونه.»

۲- کیفیت بالای آموزش: شرکت‌کنندگان در پژوهش، کیفیت آموزش در مدارس استعدادها درخشان را بالاتر از سایر مدارس ارزیابی می‌نمودند. درون‌مایه‌های فرعی شامل رقابت، تدریس معلمان خوب و قبولی در کنکور بود.
۱-۲ برخی از شرکت‌کنندگان در پژوهش، همگنی دانش‌آموزان در مدارس استعدادها درخشان و وجود رقابت را از عوامل اصلی کیفیت بالای آموزش در این قبیل مدارس تلقی می‌کردند.

«در این مدارس بچه‌ها درس خوان ترند ... پسر من نسبت به بچه‌های دیگر کمی قوی‌تره؛ وقتی بچه‌های ضعیف‌تر از خودش را می‌بینه، با خودش می‌گه من از این‌ها قوی‌ترم ... ولی در تیزهوشان که همه‌ی بچه‌ها مثل خودش هستند، سعی می‌کنه با آن‌ها رقابت کنه. دیگر نمی‌گه که بچه‌های دیگه از من هم کم‌تر بلدن و من از آن‌ها قوی‌ترم و تلاش نکنه ... فکر می‌کنم بچه در اون‌جا بهتر درس می‌خونه و به همین دلیل خیلی دل‌م می‌خواد که در آن‌جا درس بخونه ... بچه هم رقابت را دوست داره...»

۲-۲ وجود معلمان بهتر نسبت به سایر مدارس، یکی از درون‌مایه‌های فرعی مربوط به کیفیت بالای آموزش در مدارس استعدادها درخشان بود.

«معلم‌های تیزهوشان در سطح بالایی هستند... بهترین معلمان شهر را در این مدارس جمع کرده‌اند... اگه بچه در تیزهوشان درس بخونه آدم دیگه از بابت معلم فکرش راحت...»

۳-۲ اکثر شرکت‌کنندگان در پژوهش، در انتخاب مدرسه‌ی تیزهوشان، شاخص قبولی در کنکور را هم مدنظر داشتند.

«یه وقت هست بچه در تیزهوشان درس بخونه و یکی این‌که در مدرسه عادی ... یه وقت از تیزهوشان در کنکور شرکت می‌کنه و یکی این‌که از مدرسه عادی ... خیلی فرق

بر این اساس، مضامین مرتبط با تجارب مادران از آمادگی فرزندشان برای شرکت در آزمون استعدادها درخشان عبارتند از:

۱- دغدغه‌های انتخاب مدرسه: یکی از درون‌مایه‌های اصلی که اکثر شرکت‌کنندگان به آن اشاره داشتند، این بود که نگران انتخاب مدرسه برای ادامه تحصیل فرزندشان در دوره اول متوسطه می‌باشند. درون‌مایه‌های فرعی این مضمون، سردرگمی، شرایط نامطلوب مدارس دولتی و هزینه‌ی بالای مدارس غیردولتی بود.

۱-۱ شرکت‌کنندگان در پژوهش در این خصوص که اگر فرزندشان از آزمون تیزهوشان قبول نشود، کدام مدرسه را برای ثبت‌نام انتخاب کنند، دچار سردرگمی بودند.

«ما الان موندیم که دخترم را کجا ثبت نام کنیم. اگه قبول نشه باید فکر کنیم که چیکار کنیم ... اگه قبول شد، اول هم گفتم دیگه دغدغه و فکر انتخاب مدرسه رو نخواهیم داشت. این‌که چیکار کنیم، کجا ثبت‌نام کنیم ... می‌گوییم از این‌جا قبول شده در همین‌جا ثبت‌نام می‌کنیم. ولی اگه قبول نشد ... نمی‌دونم باید چیکار کنیم.»
شرکت‌کننده‌ی دیگر می‌گوید:

«می‌گم اگر قبول بشه که چه بهتر اگه نشد باید در مدرسه شاهد یا هر کدوم از مدارس دولتی که خوب باشه در آن ثبت‌نام کنیم. البته مدرسه شاهد هم برای خودش شرایطی داره ... نمی‌دونم ...»

قرار گرفتن دانش‌آموز در سنین نوجوانی، دغدغه‌ی انتخاب مدرسه را برای والدین افزایش می‌دهد؛ به‌طوری‌که فکر می‌کنند اگر در مدرسه‌ی مناسبی تحصیل کند، مشغولیت دیگری غیر از درس نخواهد داشت.

«دل‌م می‌خواد بچه سرش با درس مشغول باشه دوره راهنمایی دوره حساسیه ... دوست ندارم مشغولیت دیگه‌ای داشته باشه؛ به‌همین دلیل دوست دارم بیش‌تر به درس توجه داشته باشه.»

۲-۱ اغلب مادران شرکت‌کننده در پژوهش، کیفیت مدارس دولتی را پایین ارزیابی می‌کردند و به‌همین دلیل تمایل چندانی به ثبت‌نام در این قبیل مدارس نداشتند.

«مدرسه‌ی معمولی را هم که گفتم نمی‌خواهیم بچه را در هر مدرسه‌ای ثبت‌نام کنیم ... «حالا دیگه طوری شده که بچه‌های درس‌خوان اکثراً در تیزهوشان، نمونه دولتی و غیرانتفاعی‌ها درس می‌خوانند. در مدارس عادی دولتی بچه‌ها ضعیف هستن و معلمان هم چندان از بچه‌ها کار نمی‌کشن.»

۳-۱ شرکت‌کنندگان در این پژوهش، کیفیت مدارس غیردولتی را بالاتر از مدارس دولتی ارزیابی می‌کردند؛ باین‌حال از نظر آنان هزینه‌ی ثبت‌نام در این مدارس زیاد

داره ...»

کمک کنم چون سطحش بالا است، بلد نیستم. به‌همین دلیل تا جایی که توان داشته‌ام در کلاس‌های مختلف ثبت‌نام کرده‌ام.»

اکثر خانواده‌ها به‌منظور قبولی فرزندشان در آزمون، علاوه بر هزینه، در خانه نیز وقت صرف می‌کنند.

«تو خونه خیلی کار می‌کنیم، خصوصاً پدرش وقتی از سر کار به‌خونه میاد، با او بیش‌تر کار می‌کند. یعنی الان حدود دو ساله که روی اون کار می‌کنیم.»

۳-۵ طبق اظهارات شرکت‌کنندگان، آمادگی برای آزمون استعداد‌های درخشان، بر فعالیت‌های خانواده از جمله ارتباط با فامیل و تفریح تأثیر گذاشته است.

«الآن از چند ماه پیش دیگه به‌خونه فامیل رفت و آمد نمی‌کنیم. حتی عید، خونه‌ی مادرم که در شهرستان هستند نرفتم. نمی‌خوام از درس‌هاش عقب بمونه. پارسال به مسافرت هم نرفتم تا در کلاس‌های ریاضی و علوم شرکت کنه...»

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش، تجارب مادرانی که فرزندشان در کلاس ششم ابتدایی در حال تحصیل بودند و خود را برای شرکت در آزمون استعداد‌های درخشان آماده می‌کردند مورد بررسی قرار گرفت. بررسی‌ها نشان داد که در ایران پژوهش‌چندانی در این موضوع انجام نگرفته و تحقیقات مشابه صورت گرفته در سایر کشورها در این خصوص بسیار اندک می‌باشد. به‌علاوه به‌دلیل تفاوت شرایط فرهنگی-اجتماعی و همچنین نوع نظام‌های آموزشی، نتایج این قبیل تحقیقات، به‌شرایط کشور ما قابل تعمیم نمی‌باشند. تجارب مشارکت‌کنندگان، در سه درون‌مایه‌ی اصلی دغدغه‌های انتخاب مدرسه، کیفیت بالای آموزش و آمادگی برای آزمون منعکس گردیده است.

یکی از یافته‌های پژوهش حاضر این بود که دل‌مشغولی مهم مادران شرکت‌کننده در این پژوهش، انتخاب مدرسه برای ثبت‌نام فرزندشان است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که کیفیت مدرسه و ماهیت محیط یادگیری که توسط مدرسه ایجاد می‌شود بر انگیزش دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد و این انگیزش، رابطه‌ی مستقیمی با پیشرفت تحصیلی دارد [۳۹]. از نظر مادران مشارکت‌کننده در پژوهش، مدارس استعداد‌های درخشان، کیفیت بالای آموزشی و هزینه‌ی پایین را به‌طور هم‌زمان برای آن‌ها فراهم می‌سازند. از آن‌جا که مدارس استعداد‌های درخشان، دانش‌آموزان خود را از

۳- آمادگی برای آزمون: این درون‌مایه‌ی اصلی در برگیرنده‌ی اضطراب، وجود جو رقابتی، تحت‌الشعاع قرار گرفتن اهداف آموزشی در مدرسه، صرف وقت و هزینه و تأثیر بر فعالیت‌های خانواده است.

۳-۱ یکی از هیجان‌های متداول تجربه شده توسط مادران شرکت‌کننده در پژوهش، اضطراب بود. این اضطراب به دلیل وجود رقابت شدید برای ورود به مدارس استعداد‌های درخشان تجربه می‌شد.

«احساس اضطراب شدیدی دارم و می‌گویم بچه‌های قوی‌تر از او هم زیاد هستند. از اول اضطراب داشتم ولی با نزدیک شدن به زمان آزمون، اضطرابم بیش‌تر شده...»

یکی دیگر از موضوعات اضطراب مادران، فشارهای موجود در مدارس تیزهوشان پس از قبولی احتمالی فرزندشان بود. «می‌ترسم اعصابش تحمل این‌همه فشار را نداشته باشه ... حالا شاید استعدادش را هم داشته باشه ... چون بچه به بازی کردن هم نیاز داره. در مدرسه تیزهوشان فرصتی برای بازی کردن وجود نداره به‌همین دلیل نگرانم که بچه نتونه تحمل کنه.»

۳-۲ آمادگی برای آزمون استعداد‌های درخشان، یک جو رقابتی در بین دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان به‌وجود آورده است.

«در مدرسه رقابت به‌وجود اومده طوری که بچه‌ها خودشون هم از این رقابت خوششون میاد ... ما هم دوست داریم که بچه‌مون در مدرسه خوبی درس بخونه. علت اصلی‌اش اینه که بچه خودش می‌خواد ... در مدرسه که رقابت وجود داره اون باعث می‌شه که ما هم درگیر بشیم. مثلاً معلم می‌گه باید فلان کتاب را بخرد. وقتی بچه خودش می‌خواد ما هم می‌گوییم راه را باز کنیم تا بخونه.»

۳-۳ شرکت‌کنندگان در پژوهش اظهار می‌داشتند که آزمون استعداد‌های درخشان، برنامه‌های عادی مدارس را تحت تأثیر قرار داده است.

«دخترم در ریاضی ضعیفه. من به معلم گفته بودم فقط کتاب خودش را تدریس کند ولی او برعکس فقط تیزهوشان کار می‌کرد. حتی چند بار هم به او گفتم خانم ... (دانش‌آموز) کتابش را بلد نیست. معلم فقط تست کار می‌کرد چیز خاصی یاد نداد فقط ازش می‌خواست تست بزنه.»

۳-۴ خانواده‌ها برای قبولی فرزندشان در آزمون استعداد‌های درخشان متحمل هزینه‌هایی می‌شوند.

«تا جایی که توان مالی و جانی داشته‌ام ... در کلاس‌های تقویتی مدرسه و کلاس‌های خصوصی ثبت‌نام کرده‌ام. هر کتابی را هم که خواسته برایش گرفتیم. خودم نتونستم به او

خانواده‌ها از همان زمان انتخاب دبستان برای ثبت‌نام فرزندشان، عملکرد آن مدرسه را در میزان قبولی از آزمون تیزهوشان مورد توجه قرار می‌دهند. در مدارس ابتدایی در کنار دروس رسمی، زمانی هم به آموزش تست‌زنی و آمادگی برای آزمون استعداد‌های درخشان اختصاص می‌یابد. فعالیت‌های مرتبط با آمادگی برای آزمون استعداد‌های درخشان با ارتقای دانش‌آموز به پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی تشدید می‌شود. دانش‌آموزان و خانواده‌ها (به‌ویژه خانواده‌هایی که وقت و هزینه‌ی قابل‌توجهی برای قبولی در آزمون صرف نموده‌اند) در این دوره‌ی زمانی اضطراب زیادی را تجربه می‌کنند.

یکی از دلایل اضطراب شدید دانش‌آموزان و والدین آنان، استرس‌های وارده ناشی از روش‌های موجود آزمون و سنجش ورودی می‌باشد [۴۵]. وقتی یک آزمون می‌تواند آینده و سرنوشت تحصیلی کودک را رقم زند، آمادگی برای شرکت در آن، تجربه‌ی اضطراب را به همراه خواهد داشت. این موضوع از انتقادهای وارده بر آزمون‌های ورودی مدارس استعداد‌های درخشان است. از نظر منتقدان، آزمون‌های ورودی این مدارس استاندارد نیستند و از اعتبار لازم برخوردار نمی‌باشند. آزمون‌های ورودی استعداد‌های درخشان از نوع پیشرفت تحصیلی می‌باشند و پرسش‌های آن فقط از محتوای کتب درسی دانش‌آموزان طرح می‌شوند [۴۶]؛ بنابراین این آزمون‌ها مبتنی بر مطالب و محتوای کتب درسی هستند و نه آزمون‌های استاندارد روان‌شناختی یا ابزارهای شناسایی استعداد‌های چندگانه [۴۷]. اجرای صرفاً یک آزمون برای تشخیص کودکان تیزهوش و سرآمد و سپس جداسازی دانش‌آموزان عادی و تیزهوش بر اساس آن، می‌تواند علاوه بر کاستی‌های روش‌شناختی، فشار قابل‌ملاحظه‌ای را بر دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان وارد سازد [۴۸].

رابطه‌ی آزمون استعداد‌های درخشان با نظام آموزش ابتدایی کشور همانند ارتباط کنکور با آموزش متوسطه است. همان‌گونه که آزمون ورودی دانشگاه‌ها، برنامه‌های آموزش متوسطه را تحت‌الشعاع قرار داده و دانش‌آموزان به‌جای یادگیری عمیق مفاهیم، به تست‌زنی تمایل یافته‌اند، دانش‌آموزان دبستانی نیز تحت فشار خانواده، معلمان و فشار رقابتی، به‌گونه‌ای مطالعه می‌کنند که خود را مهیای شرکت در آزمون استعداد‌های درخشان کنند. سبحانی و شهیدی [۴۹] در پژوهشی میدانی، اثرات روان‌شناختی کنکور را بر راه‌نیافتگان به دانشگاه انجام داده‌اند که از آن جمله می‌توان به پایین بودن سطح سلامت عمومی، عزت نفس پایین، اضطراب و افسردگی اشاره نمود. ولی در خصوص وضعیت

طریق برگزاری آزمون هماهنگ^۱ برمی‌گزینند، نوعی همسانی در دانش‌آموزان این مدارس وجود دارد که رقابت تحصیلی را تشدید می‌کند. مادران، این رقابت را جنبه‌ای مثبت و در جهت پیشرفت تحصیلی فرزندان تلقی می‌کنند.

در مورد رقابت یا همکاری در محیط کلاس پژوهش‌های فراوانی انجام شده است. نتایج تحقیقات حاکی از آن است که هر چند رقابت ممکن است انگیزه‌ای برای یادگیری به‌وجود آورد؛ اما رقابت به این معنی است که موفقیت یک دانش‌آموز به معنی شکست دانش‌آموز دیگر می‌باشد؛ این وضعیت باعث می‌شود اعضای کلاس به یکدیگر کمک نکنند و روابط بین‌فردی آسیب ببیند [۴۰].

علاوه بر رقابت بین دانش‌آموزان، مشارکت‌کنندگان در این پژوهش بر این باور بودند که معلمان مدارس استعداد‌های درخشان نسبت به مدارس دولتی بهتر تدریس می‌کنند. بررسی روند اداری انتخاب معلمان مدارس تیزهوشان حاکی از آن است که ادارات آموزش و پرورش تلاش می‌کنند تا بهترین معلمان موجود را برای تدریس در مدارس تیزهوشان برگزینند؛ با این حال معلمان مدارس استعداد‌های درخشان، گروهی جدا از دبیران مدارس عادی نیستند و بسیاری از آن‌ها، علاوه بر تدریس در مدارس استعداد‌های درخشان، در مدارس عادی نیز ساعاتی را به تدریس می‌پردازند. به‌لحاظ امکانات مادی عملاً امتیاز چندانی به معلمان استعداد‌های درخشان تعلق نمی‌گیرد. در تصویب‌نامه شماره ۶۸۱/۶۸۲۰۸ مورخ ۱۳۶۷/۹/۱۹ هیأت وزیران پرداخت ۳۰ درصد فوق‌العاده استثنایی این گروه از معلمان همانند معلمان مدارس سازمان آموزش و پرورش استثنایی تصریح شده که تاکنون پرداخت نشده است [۴۱].

چشم‌انداز قبولی در رشته‌های مناسب در کنکور یکی دیگر از دلایل ترجیح مدارس استعداد‌های درخشان نسبت به سایر مدارس است. بنا به گزارش رئیس وقت سازمان سمپاد، بیش از ۹۰ درصد دانش‌آموزان فارغ‌التحصیل از مدارس استعداد‌های درخشان در رشته دلخواه از کنکور پذیرفته شده و رتبه‌های برتر در گروه‌های آزمایشی به این قبیل دانش‌آموزان اختصاص داشته است [۴۲]. آمارهای مربوط به موفقیت در المپیادها حاکی از آن است که اکثر قبول شدگان در این المپیادها را دانش‌آموزان استعداد‌های درخشان تشکیل می‌دهند [۴۳]، [۴۴]. از آن‌جا که قبول شدگان در این المپیادها می‌توانند بدون شرکت در کنکور سراسری وارد دانشگاه‌ها شوند، دانش‌آموزان و والدین آنان اهمیت خاصی برای این موضوع قایل هستند.

۱. این آزمون در سال‌های قبل به‌طور هماهنگ به صورت استانی برگزار می‌شد ولی آزمون گزینش دانش‌آموز برای سال تحصیلی ۹۴-۹۳ به‌صورت هماهنگ کشوری بود.

۴) ارتقای حداقل استانداردهای مدارس دولتی به گونه‌ای که والدین از بابت تحصیل و محیط یادگیری فرزندشان احساس نگرانی نکنند.

منابع

۱- مردان اربط، فاطمه (۱۳۹۲). مطالعه تجربیات والدین از مشارکت در اجرای برنامه درسی دوره ابتدایی در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ (یک مطالعه پدیدارشناسی). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تبریز: دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز.

۲- روشه، گی (۱۳۸۰). تغییرات اجتماعی. ترجمه منصور وثوقی. تهران: نشر نی.

3- Colangelo, N., & Davis, G. A. (Eds.). (1997). *Handbook of gifted education* (2nd Ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.

4- Feldman, D.H. (2003). A developmental, evolutionary perspective of giftedness. In J.H. Borland (Ed.). *Rethink gifted education*. (pp. 9-33). New York: Teachers College Press.

5- Richert, E. S. (1991). Rampant problems and promising practices in identification. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.), *Handbook of gifted education* (pp. 81-96). Boston: Allyn & Bacon.

6- Mönks, F.J., & Pflüger, R. (2005). Gifted education in 21 European countries: Inventory and perspective. German Federal Ministry of Education and Research (BMBF). Available at: https://www.bmbf.de/pub/gifted_education_21_eu_countries.pdf

7- Alabama Association for Gifted Children (2013). *Gifted education in Alabama: Information and insights*. Available at: http://www.alabamagifted.org/wp-content/uploads/2013/01/Gifted-Education-Information-and-Insights_2013-1.pdf

8- Florida Department of Education (2013). *Florida's Plan for K-12 Gifted Education*. Bureau of Curriculum and Instruction Division of Public Schools. Available at: http://www.fldoe.org/bii/gifted_ed/pdf/StateGiftedPlan.pdf

9- Ohio Department of Education (2014). *Gifted screening and identification*. Available at: <http://education.ohio.gov/Topics/Other-Resources/Gifted-Education/Gifted-Screening-and-Identification>

10- Michigan Association for Gifted Children (2014). *How do I find out if my child is gifted?* Available at: mgiftedchild.org/faq/#two

دانش‌آموزانی که با وجود تلاش و سرمایه‌گذاری فراوان از آزمون مدارس استعداد‌های درخشان و نمونه دولتی قبول نشده‌اند، پژوهش‌های نظام‌مندی انجام نشده است.

خانواده‌ها برای آمادگی فرزندشان جهت شرکت در آزمون استعداد‌های درخشان هزینه‌ی قابل توجهی را صرف می‌کنند که مهم‌ترین آن‌ها، ثبت‌نام در آموزشگاه‌ها، استخدام معلم خصوصی و خرید کتب کمک آموزشی و تست می‌باشند.

بر اساس اظهارات شرکت‌کنندگان در پژوهش، آمادگی برای آزمون ورودی تیزهوشان، فعالیت‌های اجتماعی و تفریحی خانواده را به‌ویژه به‌هنگام تحصیل فرزند در پایه‌ی ششم محدود ساخته است.

درون‌مایه‌ی محوری استخراج شده در این پژوهش، آینده و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز است که همه‌ی مضامین دیگر را تحت پوشش قرار می‌دهد. به‌نظر می‌رسد والدین و به‌طور اخص مادران، از همان سال‌های کودکی، نگران آینده‌ی تحصیلی - شغلی فرزندشان هستند و می‌خواهند برای موفقیت آنان سرمایه‌گذاری کنند.

یافته‌ی دیگر پژوهش حاضر که به‌طور تلویحی استنباط می‌شود رتبه‌بندی کیفیت آموزشی مدارس مختلف از نظر مادران شرکت‌کننده است. بر این اساس، مدارس استعداد‌های درخشان، نمونه‌دولتی، شاهد، غیردولتی و سپس دولتی عادی به ترتیب حایز بالاترین تا پایین‌ترین کیفیت آموزشی هستند. این پژوهش با محدودیت‌هایی همراه بوده است. از جمله مهم‌ترین محدودیت‌ها می‌توان به مشکل دسترسی به اعضای نمونه تحقیق اشاره نمود. مادران مشارکت‌کننده در تحقیق به‌ویژه مادران شاغل فرصت چندانی برای شرکت در مصاحبه نداشتند و چند نفر با وجود تمایل، نتوانستند در مصاحبه شرکت کنند.

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر و به منظور کاهش سردرگمی والدین و انتخاب دانش‌آموزان مستعد برای تحصیل در مدارس استعداد‌های درخشان پیشنهاد‌های زیر ارائه می‌شوند:

۱) انتخاب و شناسایی دانش‌آموزان مستعد در حیطه‌های مختلف به‌طور مستمر و با استفاده از منابع مختلف جمع‌آوری اطلاعات؛ به‌گونه‌ای که صرف نتیجه‌ی یک آزمون پیشرفت تحصیلی، سرنوشت دانش‌آموز را رقم نزنند.

۲) استفاده از آزمون‌های استاندارد هوش و استعداد تحصیلی به‌طوری که امکان تفکیک آموخته‌های مقطعی و محفوظات از استعداد و هوش بالا وجود داشته باشد.

۳) نظارت بر روند آموزش‌های فوق‌برنامه و آمادگی تیزهوشان به‌ویژه در مدارس غیردولتی و همچنین نحوه‌ی استفاده از کتب کمک درسی در کنار کتب درسی.

صص ۸۱-۹۴.

۲۲- داودی، رسول و شکرالهی، محبوبه (۱۳۹۱). بررسی رضایت‌مندی والدین از عملکرد مدارس متوسطه شهر تهران. رهبری و مدیریت آموزشی، سال ۶، شماره ۳، صص ۵۳-۳۹.

۲۳- حبیبی، حمدالله؛ پرداختچی، محمدحسن؛ ابوالقاسمی، محمود و قهرمانی، محمد (۱۳۹۲). بررسی جو «یادگیری‌محور» مدرسه و ارتباط آن با اثربخشی مدرسه. دوفصلنامه پژوهش‌های آموزش و یادگیری (دانشور رفتار)، سال ۲۰، شماره ۳، صص ۱۱۸-۱۰۱.

۲۴- نریمانی، محمد و ارجمند، جاوید (۱۳۸۶). بررسی رابطه بین جو سازمانی و روحیه دبیران دبیرستان‌های دولتی و غیرانتفاعی. اندیشه‌های نوین تربیتی، سال ۳، شماره ۳۰۴، صص ۸۱-۹۴.

۲۵- داودی، رسول و شکرالهی، محبوبه (۱۳۹۱). بررسی رضایت‌مندی والدین از عملکرد مدارس متوسطه شهر تهران. رهبری و مدیریت آموزشی، سال ۶، شماره ۳، صص ۵۳-۳۹.

۲۶- سمپاد (۱۳۸۶). پرورش استعدادها بسیار سخت‌تر از شناسایی آن‌ها است. مجله استعدادهای درخشان، سال ۱۶، شماره ۶۱، صص ۱۸-۱۳.

۲۷- نظری، رقیه؛ وزیری، مزده و عدلی، فریبا (۱۳۹۲). ارزیابی والدین از عملکرد کارکنان مدارس دولتی و غیردولتی بر اساس ابعاد مشتری مدارای مدل سروکوال. اندیشه‌های نوین تربیتی، سال ۹، شماره ۲، صص ۱۷۴-۱۵۱.

۲۸- صفوی، ثریا (۱۳۹۰). بررسی آسیب‌های آزمون ورودی مدارس تیزهوشان بر برنامه درسی دوره ابتدایی مدارس دخترانه دولتی و غیردولتی شهر تبریز در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تبریز: دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز.

۲۹- سبحانی‌نژاد، مهدی و یوزباشی، علیرضا (۱۳۹۲). بررسی موانع خانوادگی مشارکت اولیای دانش‌آموزان در امور مدارس متوسطه شهر اصفهان. دوفصلنامه پژوهش‌های آموزش و یادگیری (دانشور رفتار)، سال ۲۰، شماره ۳، صص ۳۷۸-۳۶۱.

30- Hsu, H.Y., Zhang, D., Kwok, O.M., Li, Y., Ju, S. (2011). Distinguishing the influences of father's and mother's involvement on adolescent academic achievement: Analyses of Taiwan education panel survey data. Journal of Early Adolescence, 31(5), 694-713.

31- Magnuson, K. (2007). Maternal education and children's academic achievement during middle childhood. Developmental Psychology, 43(6),

11- Mönks, F.J., & Pflüger, R. (2005). Gifted education in 21 European countries: Inventory and perspective. German Federal Ministry of Education and Research (BMBF). Available at: https://www.bmbf.de/pub/gifted_education_21_eu_countries.pdf

12- Mönks, F.J., & Pflüger, R. (2005). Gifted education in 21 European countries: Inventory and perspective. German Federal Ministry of Education and Research (BMBF). Available at: https://www.bmbf.de/pub/gifted_education_21_eu_countries.pdf

13- Alabama Association for Gifted Children (2013). Gifted education in Alabama: Information and insights. Available at: http://www.alabamagifted.org/wp-content/uploads/2013/01/Gifted-Education-Information-and-Insights_2013-1.pdf

14- Florida Department of Education (2013). Florida's Plan for K-12 Gifted Education. Bureau of Curriculum and Instruction Division of Public Schools. Available at: http://www.fldoe.org/bii/gifted_ed/pdf/StateGiftedPlan.pdf

15- Ohio Department of Education (2014). Gifted screening and identification. Available at: <http://education.ohio.gov/Topics/Other-Resources/Gifted-Education/Gifted-Screening-and-Identification>

16- Michigan Association for Gifted Children (2014). How do I find out if my child is gifted? Available at: mifgiftedchild.org/faq/#two

17- Kwok, C., & Harris, R.C. (1991). Gifted and Talented Education in China. Gifted Education International, 7(2), 92-94.

۱۸- ازهای، جواد (۱۳۷۶). گزینش تیزهوش در قبل و بعد از انقلاب (۱). مجله استعدادهای درخشان، سال ۶، شماره ۲۱، صص ۳۱-۲۶.

۱۹- سمپاد (۱۳۸۶). پرورش استعدادها بسیار سخت‌تر از شناسایی آن‌ها است. مجله استعدادهای درخشان، سال ۱۶، شماره ۶۱، صص ۱۸-۱۳.

۲۰- مجموعه مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۷۷). سیاست‌های حمایت و هدایت استعدادهای درخشان مصوب جلسه ۴۱۹ مورخ ۱۳۷۷/۲/۲۲، قابل دسترسی از طریق وبسایت: <http://sccr.ir/>

۲۱- نریمانی، محمد و ارجمند، جاوید (۱۳۸۶). بررسی رابطه بین جو سازمانی و روحیه دبیران دبیرستان‌های دولتی و غیرانتفاعی. اندیشه‌های نوین تربیتی، سال ۳، شماره ۳۰۴،

323. 1497-1512.
- ۳۲- Rogers, M. A., Theule, J., Ryan, B. A., Adams, G. R., & Keating, L. (2009). Parental involvement and children's school achievement: Evidence for mediating process. *Canadian Journal of School Psychology, 24*(1), 34-57.
- ۳۳- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- ۳۴- ادیب حاج باقری، محسن؛ پرویزی، سرور و صلصالی، مهوش (۱۳۹۲). روش‌های تحقیق کیفی. تهران: نشر و تبلیغ بشری.
- 35- Yin, R. K. (2011). *Qualitative research from start to finish*. NY: The Guilford Press.
- 36- van Manen, M. (1990). *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. Albany: State University of New York Press.
- 37- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- 38- Sanders, C. (2003). Application of Colaizzi's method: Interpretation of an auditable decision trial by a novice researcher. *Contemporary Nurse Journal, 14*(3), 292-302.
- ۳۹- بادن و مائر (۱۳۸۲). رویارویی فرهنگ با فرهنگ در روان‌شناسی اجتماعی تعلیم و تربیت. ترجمه یوسف کریمی. تهران: نشر ویرایش.
- 40- Slavin, R.E. (2006). *Educational Psychology*. Boston: Allyn & Bacon.
- ۴۱- سمپاد (۱۳۸۶). پرورش استعدادها بسیار سخت‌تر از شناسایی آنها است. مجله استعداد‌های درخشان، سال ۱۶، شماره ۶۱، صص ۱۸-۱۳.
- ۴۲- سمپاد (۱۳۸۶). پرورش استعدادها بسیار سخت‌تر از شناسایی آنها است. مجله استعداد‌های درخشان، سال ۱۶، شماره ۶۱، صص ۱۸-۱۳.
- ۴۳- اژه‌ای، جواد (۱۳۸۱). المپیادها و سمپاد برای سال ۸۱ و ۱۳۸۲: نگاهی آماری به مراحل مختلف ۶ المپیاد ملی ایران. مجله استعداد‌های درخشان، سال ۱۱، شماره ۴۲، صص ۱۶۲-۱۴۴.
- ۴۴- اژه‌ای، جواد (۱۳۸۴). سمپاد و استمرار موفقیت‌ها: بررسی و تحلیل نتایج تیم‌های ملی المپیادهای دانش‌آموزی ایران. مجله استعداد‌های درخشان، سال ۱۴، شماره ۵۵، صص ۲۶۴-۲۳۷.
- 45- Heller, K. A. (2004). Identification of gifted and talented students. *Psychology Science, 46*(3). 302-
- ۴۶- سمپاد (۱۳۸۶). پرورش استعدادها بسیار سخت‌تر از شناسایی آنها است. مجله استعداد‌های درخشان، سال ۱۶، شماره ۶۱، صص ۱۸-۱۳.
- ۴۷- سمپاد (۱۳۷۸). رسانه‌ها و استعداد‌های درخشان. مجله استعداد‌های درخشان، سال ۸، شماره ۳۲، صص ۴۲۲.
- ۴۸- یارمحمدیان، احمد؛ سهرابی، نادره و عریضی، حمیدرضا (۱۳۸۴). بررسی و مقایسه‌ی تأثیر کنکور بر وضعیت روانی و شخصیتی راه‌یافتگان و راه‌نیافتگان به دانشگاه و خانواده‌های آنان. مطالعات روان‌شناختی، سال ۱، شماره ۳ و ۲، صص ۱۴۰-۱۲۳.
- ۴۹- سبحانی، عبدالرضا و شهیدی، مهرداد (۱۳۸۶). آسیب‌شناسی کنکور و بررسی امکان حذف آن در نظام پذیرش دانشجویان و پژوهش در علوم تربیتی، سال ۴، شماره ۱۳، صص ۱۸۱-۱۶۱.